

ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВНИХ ПРАКТИК ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ ТА ІНШИМ НЕГАТИВНИМ ПРОЯВАМ СЕРЕД ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Горlach Н.Р. – викладач, спеціаліст I категорії

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

В сучасних умовах, коли динамічна обстановка в країні ускладнила виховний процес, коли підростає покоління, увібравши в себе всі недоліки суспільства, стає все більше непередбачуваним, проблеми моральної культури виходять на одне з перших місць. Результатом морального виховання підростаючого покоління є його моральна культура. Моральність студентства – це міра моральної соціалізації, ступінь реалізації у суспільному житті.

Загрозливою ознакою нашого часу є духовна фрустрація, яка охопила велику частину населення нашої держави, що призвело до збільшення випадків насильства. Серед його форм переважають такі як побиття, образи, приниження, запотилічники, використання образливих прізвиськ, псування майна іншої особи, позбавлення їжі та грошей, бойкот тощо.

Усі виявлені проблеми мають систематичний характер, майже не залежать від територіального чинника й свідчать, що заклади освіти, попри усі інші свої функції, можуть також виступати місцем, де підлітки зустрічаються з насильством, стають жертвами конфліктних стосунків. У таких випадках середовище закладу вже не може бути безпечним і сприятливим для соціалізації та самоствердження особистості.

Така ситуація зумовлює актуальність досліджень проблеми конфліктності та насильства в освітньому середовищі й спонукає до з'ясування її причин, а також пошуку ефективних технологій профілактики агресивних способів розв'язання конфліктів, створення безпечних умов для фізичного, психічного та соціального розвитку молоді.

Служби порозуміння як інноваційне явище з'ясовує сутність й розкриття особливостей функціонування, а також моделі впровадження відновних практик у освітній процес навчального закладу. Служба порозуміння має на меті впровадження відновного підходу в закладі шляхом інформування і навчання студентів та застосування відновних практик за принципом «рівний – рівному»; команда підготовлених студентів-медіаторів, які допомагають своїм ровесникам розв'язувати конфлікти мирним шляхом та працюють над формуванням безпечної атмосфери у навчальному закладі. Службу порозуміння координує координатор – психолог, який пройшов підготовку і володіє

знаннями та навичками з організації Служби порозуміння.

Діяльність Служби порозуміння базується на принципах відновного підходу, саме конфлікт – це потенціал для особистісного росту та розвитку відносин. Учасники конфлікту активно залучені до процесу обговорення та самостійного прийняття рішення щодо подальших дій.

Дослідники розглядають підліткове насильство як один із різновидів насильства, що передбачає застосування сили між студентами або викладачами щодо студентів. Проблема насильства в освітньому середовищі стала предметом наукового аналізу в працях М. Алексеєнко, К. Дамбах, К. Коруби, Є. Дубровської та ін. [4, с. 875].

Сучасні підлітки незабаром самі стануть батьками, тому виникла нагальна необхідність у запровадженні інноваційної моделі профілактики конфліктів в освітньому середовищі, яка б допомагала у становленні ідентичності. Методи та прийоми такої роботи мають бути спрямовані на активізацію внутрішньої конструктивної діяльності конфліктуючих, взяття на себе відповідальності за свої вчинки, активні дії на відновлення мирних стосунків.

Нині запровадження відновних практик відбувається шляхом створення Служб порозуміння, діяльність яких пов'язана з *первинною профілактикою*, яка спрямована на налагодження конструктивної взаємодії між конфліктуючими.

Відновний процес, який пропонується у рамках запровадження Служб порозуміння для розв'язання конфліктів, дає змогу не тільки вирішити конфліктну ситуацію, але й ефективно запобігти виникненню суперечок та непорозумінь у майбутньому.

Моделлю відновних практик в навчальних закладах є медіація, що означає «посередництво» і являє собою добровільний та конфіденційний процес, у якому нейтральна третя особа (медіатор) допомагає конфліктуючим сторонам знайти взаємоприйнятний варіант розв'язання ситуації, яка склалася. Особливою рисою медіації є те, що сторони спільно беруть на себе відповідальність за прийняття рішення та його виконання. Саме досягнення взаєморозуміння щодо суперечки вважається найбільш значущим ефектом медіації.

Іншою формою відновних практик у навчальних закладах є кола цінностей. Поняття «кола» визначають як "зібрання людей, які рівні у спілкуванні щодо складних питань, в атмосфері взаємоповаги згідно з певними правилами" [4, с. 65]. Залежно від мети, з якою проводиться коло, процедура може називатися «Коло прийняття рішень», «Коло примирення», «Коло підтримки», «Коло формування цінностей» тощо.

Метою кожного кола є «зцілення» учасників, спрямованість на відновлення їхньої взаємодії в групі, мікрогрупі, при чому кожен аспект такої процедури спрямований на досягнення основної мети. Кожен учасник може

висловити власну точку зору та бути почутим іншими членами кола. Прийняття рішень відбувається шляхом консенсусу. Цей принцип допомагає учасникам дотримуватися прийнятих рішень. Такі методики є не просто технологіями, що ефективно працюють, а ще й практиками, які ґрунтуються на особистісних цінностях людей.

Таким чином, діалог в площині «рівний – рівному» означає, що ми, дорослі, відмовляємось від зверхності в стосунках із підлітками, поважаємо кожну молоду людину, довіряємо так, що у них з'являється можливість і бажання вчиняти «по совісті», руйнуємо рамки, що обмежують викривлене сприйняття світу як такого.

Список використаних джерел:

1. Бочкор Н. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В. Залеська та ін. – Київ : МЖПЦ «ЛаСтрада-Україна», 2014. – 84 с.
2. Лєко Б. Медіація : підручник. / Б. Лєко, Г. Чуйко. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2011. – 464 с.
3. Соціальна робота і програми відновного правосуддя: теорія та практика. Навчальний посібник / Гірник А.М., Горова А.О., Дума Л.П., Землянська В.В., Кабаченко Н.В., Коваль Р.Г., Пилипів Н.Я., Савчук О.М., Філь С.С. - К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. – 216 с.
4. Стратегії забезпечення життєздатності відновних практик: механізм співпраці правової системи та громади заради суспільної безпеки. Посібник / Головатий В., Горлова А., Коваль Р., Синюшко М., Семчишин О., Шидловська Л. - К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. – 224 с.
5. Что может медиация. Трансформативный поход к конфликту / Роберт А. Бэрок Буш, Джозеф П. Фолджер. - Пер. с англ. - К.: Издатель Захаренко В.А., 2007. – 264 с.
6. Шестакова Л. Шкільні служби розв'язання конфліктів допомагають долати насильство. - Режим доступу: <http://www.vsirivni.com.ua/news/shk-ln-sluzhbi-rozvyazannya-konfl-kt-v-dopomagayut-dolati-nasilstvo>.

УДК 159.931

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОЇ ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Каменщук Т. Д. – директор НМЦ ПССО у Вінницькій області

Навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти у Вінницькій області

Актуальність дослідження. В процесі розвитку у дітей з народження розвивається та удосконалюється взаємодія всіх аналізаторів, розвивається зорове зосередження, слухова увага та здатність розрізняти зовнішні ознаки просторових знаків та символів. В період раннього дитинства інтенсивно відбувається перехід зорового сприймання на новий психологічний рівень розвитку - аналітичний, що сприяє становленню зорового орієнтування у предметно-просторових знаках та символах, які наповнюють навколишнє середовище.

Усвідомлення дорослими типових психологічних особливостей формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей сприятиме оцінці стану їх гармонійного розвитку.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. За аналізом теоретично-методичної літератури про роль знаково-

символічних структур у розвитку психічних процесів людини досліджували О. Лосєв, Л. Виготський, Р. Немов, В. Тарасун.

Мета статті. У статті проведено аналіз типових психологічних особливостей розвитку просторової знаково-символічної системи знань (надалі - ПЗССЗ) у дітей від 1 до 3-бох років, які є важливими для своєчасного формування у них орієнтування в навколишньому предметно-просторовому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ПЗССЗ у дітей відбувається в процесі чуттєвого відображення людиною навколишньої дійсності на основі взаємодії п'яти аналізаторних систем (зорова, слухова, тактильно-кінестетична, нюхова, смакова). Дитина сприймає навколишню дійсність предметно у вигляді цілісних предметів, які існують в просторі та часі. Для